

parsoknak controversiájok egymás között; minthogy, arról Erzsébet királyné asszony ő felsége levele, mellett akkori földes úr Török Bálint eo nagysága is confirmált, *igen szép módot és rendet diktál, ad és, jelent, az holott az azt contineálja, hogy valamely új mester az czéhben magát incorporálni, beadni akarja, az olyan új mester elsőben ad praelibationem mintegy köszönő pohárnál felestopokra két tál étekkel, egy sült peccenyével és tíz itce borral annak utánna hét tál étekkel ebédi alkalmatosságra és százkilenczven itce borral tartozik, mely szerint az kik ekkedik nem procedáltak, s magukat ehhez nem alkalmazták, azok maradjanak abban mostan pedig mind az aki magát ez alkalmatossággal akarja incorporálni, s mind pedig az következők az szerint éljenek vele, mint megírt privilegiumos levelekben vagyon; hanem ha reformálni akarják czéhleveleket, mint az több czéhek is reformálták, mivel ezen kívül nincs más levelek, mely az jelen való dolognak modalitásáról tanítana, de ceteris vero ha mi fogyatkozás animadvertatitik dolgokban, bíró uram eo kegyelmé via juris procedaljon ellenek juxta subsequentis protestationis vigorem“¹⁾*

Az itt jelzett *mesterasztal* adásának kötelezettsége alól kivették azokat a mesterlegényeket, akik egy mesterember leányát vették nőül. Erre nézve 1638. ápril 12. a debreczeni jegyzőkönyvben a következő feljegyzést találtuk: „Controversia inter laniones, Az mesterlegény, ki egy mesterember gyermekét elvette, kívánja, hogy az köztök való szokás szerint fél mesterasztalt adjon, azt is pedig mint egyebet pénzül deponálja“²⁾ A csizmadiaczéhről ugyanezen ügyben a városi tanács 1633-ban a következő végzést hozta: „*Poculum solutatorium* (így). Az csizmadiák czéhlevelük szerint éljenek az köszönő pohár felől; fél mesterséget adjanak, az kiknek fiai mesterséget akarnak váltani“³⁾

DR. TAKÁTS SÁNDOR.

A nyilas és a kadas kalmárok. A régi magyar kereskedővilágban a kereskedés mindenféle nemére külön-külön magyar szóval éltek, s azokat egymással soha fel nem cserélték. A *kalmár*, a *tözsér*, az *árús ember*, a *komplár*, a *csihés*, a *köszmér*, a *kupecz*, a *sós*, a *kereskedő* stb. mást és mást jelentettek. A magyar kereskedővárosaink levéltárai mindezek jelentéséről bőszeges felvilágosítással szolgálnak. Különösen gazdag e téren Debreczen város levéltára. A többi között itt találtuk a *nyilas és a kadas kalmárok* közelebbi meghatározását is. A 3. számú (1570—1580) jegyzőkönyv 493. apján erre nézve a következő tanácsi végeztést olvashatjuk: „Az nyilas Kalmárok között és az kadas módon nyíl nélkül levők között, kiknek sátoruk, zekerek, marhájok mellett nincs, az árulás dolgából az tanács ilyen rendelést tett, hogy aféle *kadasoknak* is szabad legyen az marhájokat árulni az sátorokon kívül, ahol nekik hely rendeltetik, de az *nyilvető*

1) Debreczen város levéltára 13. sz. jegyzőkönyv 627. l.

2) Ugyanott, 1638—1642. jk. 79. lap.

3) Ugyanott, 9. sz. jegyzőkönyv 739. lap.

sátorosok kívül sátor alatt ne árulhassanak, azaz hogyha sátorot akar csinálni, hát az többi között *nyilat vessen*, ha pedig az nyilvető sátorosok kívül akar árulni és lerakodni, sátorot ne csináltathasson a *kádas*, hanem. ha hó vagy eső esnék olyankor valami ponyvát vagy gyékényt szabad legyen marhája felett felvonni vagy teríteni, hogy kárt ne valljon. Az *nyilvető sátoros kalmárnak* pedig ne legyen szabad sátora kívül másutt *fejér marhával* kihordozkodni sátorából vagy egyéb derék marhakkal, hanem *istranggal . . . vakaróval*; *gyeplővel*, *kenőccsel*, ehhez hasonló marhával 25 d. bírsága legyen ezeknek; *ha ki elhagyja nyilas helyet*, másnak szabad legyen réa állani!“

DR. TAKÁTS SÁNDOR.

Kassa városa az 1696-ik évben. A szepesi kamara az 1696-ik évben felsőbb rendeletre felhívta Kassa városa tanácsát, hogy a város gazdasági állapotáról tegyen jelentést. A városi tanács hivatalos — latin — nyelven válaszolt, melyet magyar fordításban adunk. A jelentés első pontja szerint a város külterületén három nyomású gazdálkodást űztek. Kettőnek fekvése sík; néha a Hernád folyó rendkívüli áradása ellepi s közepes termékenységűnek mondható. A harmadiknak fekvése dombos s a közepesen alul jövedelmez. Átlag minden negyedik-ötödik évben trágyáztatnak. — 2. A szőlőművelés hanyatlóban van, mert az utóbbi öt évben alig volt termés. — 3. A város alatt fekvő kertekben első sorban káposztát s egyéb konyhaterményeket termesztenek. A szőlőkben levő gyümölcsfákat a tanuló ifjúság s a katonaság dézsmálja. — 4. A szénatermő rétek nem megvetendő területet alkotnak, azonban a katonaság, főként tisztjeik lovaikkal és egyéb barmaikkal lelegeltetik. — 5. A város területén levő épületek kimutatása alább következik. — 6. A polgárságnak szabadalma van saját termésű borainak kimérésére és tüzhelyükön pálinkát főzhetnek. — 6. A kereskedelem élénk s kivált borral nagy kereskedést űznek. — 8. A lakosság sokféle mesterséget űz; azonban a mesterek az adóteher s a katonatartás miatt elszegényednek.

Kimutatás a házak számáról:

A falakon belül levő házak száma	Földszintes közepes kőház	12
az első negyedben 102	„ keskeny és szűk	22
a másodikban 61	„ alacsony	32
a harmadikban 79	„ dűledező	12
a negyedikben 52	Összesen	83
A házak összes száma a belvárosban 294		
Egyemeletes (duarum contig nationum) nagy, tágas kőház 17	Emeletes faház	9
Egyemeletes közép 38	Földszintes „	32
„ keskeny és szűk 42	Hitvány (gasulae infimae)	22
„ dűledező 26	Romladozó	25
Összesen 123	Összesen	88